

УДК 347.6

DOI: 10.33663/1563-3349-2021-90-41

Т. Ю. ТАРАСЕВИЧ

ОСОБЛИВОСТІ І ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА: НАЦІОНАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Досліджено особливості й проблеми правового регулювання сурогатного материнства крізь призму зарубіжного досвіду. Зазначено, що сурогатне материнство для багатьох родин світу є останньою надією на народження дитини й щастя батьківства. Той факт, що Україна є однією з держав, яка дає можливість проводити програми сурогатного материнства, пропонує якісні медичні послуги за помірну ціну й має більш сприятливе для біологічних батьків законодавство, має стати стимулом подальшого розвитку цієї сфери в нашій державі. Важливою умовою для такого розвитку є прийняття комплексного закону про ДРТ, який врегулює суперечливі питання, які створюють передумови для можливих зловживань. Прийняття закону матиме позитивний вплив, у тому числі на економічний розвиток України і забезпечить підвищення авторитету України на світовому ринку репродуктивних послуг.

Ключові слова: права жінок, сурогатне материнство, репродуктивна медицина, репродуктивні технології, метод ЕКО.

Tarasevych Tetiana. Features and problems of legal regulation of surrogate motherhood: national trends and foreign experience

The article examines individuals and problems of legal regulation of surrogacy through the prism of foreign experience. For many families around the world, surrogacy is the last hope for the birth of a child and the happiness of fatherhood. The fact that today Ukraine is one of the countries that provides the opportunity to conduct surrogacy programs, offers quality medical services for a reasonable price and has more favorable legislation for biological parents, should be an incentive for further development of this area in our country. An important condition for such development is the adoption of a comprehensive law about ART, which will address the controversial issues that currently create the preconditions for possible abuse. The adoption of the law will have a positive impact, including on the economic development of Ukraine, and will increase Ukraine's prestige in the global market of reproductive services.

© ТАРАСЕВИЧ Тетяна Юріївна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу Київського університету права НАН України; ORCID: 0000-0002-3860-9909; e-mail: loginova60@ukr.net

Key words: *human rights, women's rights, surrogacy, reproductive medicine, reproductive technologies, IVF method.*

Як народити дитину, якщо діагноз звучить суворим вирокком: «безпліддя»? Сучасні репродуктивні технології, зокрема сурогатне материнство, успішно допомагають таким сім'ям. З проблемами безпліддя борються асоціації репродуктивної медицини в усьому світі. Така асоціація створена і в Україні. Вона успішно співпрацює з асоціаціями інших країн, які входять до Європейської асоціації репродуктологів (ESHRE). Українська асоціація як громадська організація, членами якої є поважні практикуючі медики, доктори медичних наук, бере активну участь у розробці законопроектів, що стосуються допоміжних репродуктивних технологій (далі – ДРТ), шляхом внесення своїх пропозицій [1].

Найперша згадка про практичну методику ДРТ датується 1783 роком, коли італійський вчений Ладзаро Спалланцані отримав цуценят від штучного запліднення собаки. Цей метод отримав промислове поширення лише після того, як школа Іванова розробила технології штучної інсемінації. Першу успішну штучну інсемінацію жінці для профілактики безплідності провів відомий шотландський доктор Джон Хантер 1790 року. Доктор і професор університету міста Кембридж (Великобританія) Валтер Хіал, який досліджував репродуктивні функції у свавців, повідомив 1880 року про перший випадок трансплантації ембріонів у кроликів. У 1948 році Маріам Менкен і Джон Рок під час проведення різних гінекологічних операцій отримали понад 800 ооцитів людини, 138 з яких були з'єднані зі сперматозоїдами *in vitro*.

Першим ученим, який, застосувавши ЕКО-процедуру, домігся 1959 року народження свавця (кролика), був Чанг. А першої вагітності після запліднення ооциту досягнула 1973 року група науковців з Університету Монаша (Австралія). Вагітність тривала лише кілька днів і фактично була біохімічною.

Основоположниками сучасного методу ЕКО є британські вчені – біолог (ембріолог) Роберт Едвардс та акушер-гінеколог Патрік Стептоу, які 1978 року провели успішну операцію ЕКО, в результаті якої з'явилася на світ перша «дитина з пробірки» Луїза Браун. Вона народилася 25 липня 1978 року, а через чотири роки

народилася її молодша сестра Наталі Браун (вона вже була чотирнадцятою дитиною, зачатою за допомогою ЕКО) [2].

Стептоу та Едвардс були не єдиними вченими, хто міг похвалитися такими результатами в галузі екстракорпорального запліднення (далі – ЕКЗ). Так, 14 січня 1979 року в Глазго народився Алістер Макдональд (перша шотландська дитина, народжена за допомогою ЕКЗ), а 23 січня 1980 року в Мельбурні народився Кендіс Рід (перша австралійська дитина, народжена за допомогою ЕКЗ).

У 2010 році ембріологу Роберту Едвардсу було присуджено Нобелівську премію з фізіології і медицини за розробку технології штучного запліднення. Гінеколог же Патрік Стептоу не удостоєний цієї честі, оскільки 21 березня 1988 року помер.

Перша в СРСР «дитина з пробірки» народилася 7 лютого 1986 року в Московському інституті акушерства і гінекології – в українки Ольги Донцової [3].

Передовою країною розвитку сурогатного материнства стали США. Так, 1980 року тут була реалізована програма сурогатного материнства, а ще через шість років – програма повного сурогатного материнства, коли гестаційний кур'єр виношує вагітність, що настала в результаті використання для запліднення статевих клітин генетичних батьків.

Згідно з медичною статистикою, за допомогою методів допоміжних репродуктивних технологій народилися вже понад 4 млн дітей у всьому світі. За даними міжнародної неурядової організації International Social Service (ISS), щороку за допомогою сурогатного материнства народжуються щонайменше 20 тис. дітей, і ця цифра тільки зростає. У багатьох державах сурогатне материнство заборонено як таке або із комерційною метою [4]. У різних країнах світу ставлення до застосування методики сурогатного материнства та, відповідно, законодавче регулювання правовідносин у цій сфері не є однаковими. Більшість держав забороняють використання ДРТ у вигляді сурогатного материнства. Так, в Іспанії, Італії, Франції та багатьох інших європейських державах сурогатне материнство заборонене повністю, у Нідерландах, Португалії, Греції, Канаді, Австралії дозволене тільки некомерційне («альтруїстичне») сурогатне материнство. Відносно недавно (кілька останніх років) заборонили комерційне сурогатне материнство Таїланд та Індія, які раніше пропонували послуги сурогатного материнства [5].

Комерційне сурогатне материнство офіційно дозволене в Україні з 1997 року. Нині воно дозволене також в Ізраїлі, Росії, Білорусі, у деяких штатах США. Щодо США, то повна заборона на сурогатне материнство передбачена в законодавстві чотирьох штатів. Серед штатів, які забороняли сурогатне материнство, донедавна був і Нью-Йорк. Однак 03.04.2020 року було підписано документ, який легалізує сурогатне материнство й передбачає порядок його застосування на території Нью-Йорка, – Акт безпеки батьків і дитини (A Medical Practitioner's Guide to the Child Parent Security Act), що набув чинності 15 лютого 2021 року.

Наразі не існує міжнародного документа, який регламентував би правовідносини у цій сфері. Вивчаючи досвід зарубіжних країн щодо застосування сурогатного материнства, можна дійти висновку, що країни за критерієм дозволів на використання цієї технології можна розділити на такі групи:

1) країни, де через релігійні, морально-етичні переконання сурогатне материнство заборонено (Австрія, Німеччина, Італія, Франція, Швеція, Норвегія, Швейцарія, Японія, Пакистан, Саудівська Аравія, деякі штати США (Мічиган, Нью-Джерсі, Арізона));

2) країни, у яких заборонено комерційне сурогатне материнство (Велика Британія, Канада, Австралія, Данія, Нідерланди);

3) країни, у яких методика сурогатного материнства дозволена, але регулюється законом (Еквадор, Перу, Фінляндія, Колумбія, Іспанія, Бельгія, Греція);

4) країни, в яких ця технологія дозволяється та регулюється законом (Україна, Російська Федерація, Казахстан, Грузія, Вірменія, Польща, Індія, Таїланд, Південно-Африканська Республіка, більшість штатів США) [6].

Проаналізуємо правове регулювання сурогатного материнства в деяких країнах.

Безпліддя у шлюбі стало великою медико-соціальною проблемою сучасності. Водночас саме проблема безпліддя найбільшою мірою піддається корекції завдяки успіхам репродуктивної медицини та розвитку допоміжних репродуктивних технологій [7, с. 91].

Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні» від 09.09.2013 № 787 містить таке визначення допо-

міжних репродуктивних технологій: «Допоміжні репродуктивні технології – методики лікування безпліддя, при яких маніпуляції з репродуктивними клітинами, окремі або всі етапи підготовки репродуктивних клітин, процеси запліднення та розвитку ембріонів до перенесення їх у матку пацієнтки здійснюються в умовах *in vitro*» [8]. Одним із видів допоміжних репродуктивних технологій є сурогатне материнство.

З набуттям чинності новим Сімейним кодексом України (у ст. 123 якого закріплено, що у разі перенесення в організм іншої жінки ембріона людини, зачатої подружжям у результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, батьками дитини є подружжя) [9] почалася ера сурогатного материнства в Україні.

Крім того, правову основу застосування методики сурогатного материнства в Україні становлять:

– Цивільний кодекс України від 16.01.2003 (зокрема, ч. 7 ст. 281) [10];

– Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» від 19.11.1992 № 2801-XI (зокрема, ст. 48) [11];

– Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні» від 09.09.2013 № 787 [8];

– Наказ Міністерства юстиції України «Про затвердження Правил реєстрації актів цивільного стану в Україні» від 18.10.2000 № 52/5 [12].

Однак попри доволі широкий спектр нормативно-правової регламентації застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні законодавчо не визначено поняття сурогатного материнства, не прописані права й обов'язки сторін, відсутні вимоги щодо укладання договору сурогатного материнства, не визначені порядок дій Договірних Сторін у разі виникнення непередбачених ситуацій та відповідальність у разі порушення договору. Зокрема, Сімейний кодекс України в питаннях штучного запліднення за допомогою сучасних репродуктивних технологій не захищає інтересів біологічної матері, а ставить на перше місце умови угоди, яка була укладена між сурогатною матір'ю та подружжям. Момент укладення угоди є важливим у цих правовідносинах.

Крім того, на розгляд парламенту неодноразово вносилися законопроекти про регулювання сфери сурогатного материнства.

Зокрема, проекти законів «Про допоміжне материнство» № 8703 від 17.06.2011, «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо обмежень у використанні допоміжних репродуктивних технологій» № 8282 від 23.03.2011 (закон був прийнятий Верховною Радою України у жовтні 2012 року, але через накладене вето тодішнього президента В. Януковича так і не набув чинності), «Про допоміжні репродуктивні технології» № 8629 від 19.07.2018, альтернативний проєкт № 8629-1 від 01.08.2018 й інші законопроєкти, спрямовані на внесення змін і доповнень до нормативно-правових актів України. З тих чи інших причин комплексного закону, який забезпечував би належне державне регулювання сурогатного материнства в Україні, поки нема. На думку більшості дослідників, саме прийняття якісного нормативно-правового акта, який забезпечить регулювання й державний контроль сфери ДРТ, зокрема сурогатного материнства, захистить права всіх учасників процесу, унеможливить зловживання й посягання на заборону ДРТ [5].

Вітчизняне законодавство у сфері правового регулювання сурогатного материнства не відповідає потребам практики. Саме тому треба вдосконалювати законодавче регулювання відносин за договором сурогатного материнства.

Існують різні визначення поняття «сурогатне материнство» і з медичної, і з правової точки зору. Так, у медицині сурогатне материнство позначає метод, при якому ембріон, отриманий після запліднення *in vitro* («у пробірці») за участю статевих клітин подружжя – біологічних батьків майбутньої дитини, імплантується іншій жінці (сурогатній матері) для виношування плода та народження дитини [13, с. 58]. З юридичного погляду сурогатне материнство визначають дещо схоже – як метод лікування безпліддя, при якому ембріон, отриманий від генетичних батьків, переноситься в порожнину матки іншої жінки [14, с. 257]. Водночас найбільш точним вважаємо формулювання, прийняте Всесвітньою організацією охорони здоров'я у 2001 році, яка оперує не терміном «сурогатна матір», а терміном «гестаційний кур'єр», розуміючи під ним «жінку, у якої вагітність настала в результаті запліднення ооцитів, що належать третій стороні, сперматозоїдами, що належать третій стороні. Вона виношує вагітність з тією умовою або договором, що батьками народженої дитини будуть одна або обидві людини, чії гамети використовувалися для запліднення. За визначенням

Європейського товариства репродукції людини (ESHЕ), сурогатне материнство – це комплекс методів, а сурогатна матір – це жінка, яка погоджується виносити і народити дитину для певної пари. Отже, з медичної точки зору, сурогатне материнство – це запліднення яйцеклітини штучним методом з наступним поміщенням ембріона, отриманого від генетичних батьків, у порожнину матки іншої жінки – сурогатної матері [4].

Наведемо позицію Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ, Європейський суд) щодо даної проблеми. Так, у рішенні в справі *Mennesson v. France* (№ 65192/11) [15] через відсутність у двох дітей, народжених у Каліфорнії, відповідно до угоди про гестаційне сурогатне материнство, і їхніх передбачуваних батьків можливості отримати у Франції визнання відносин батьки-дитина, законно встановлених між ними в США, ЄСПЛ виявив порушення прав дітей на повагу до особистого життя (ст. 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод). У цій справі ЄСПЛ наголосив, що повага до приватного життя вимагає, щоб кожен мав можливість встановити складові своєї людської особистості, включно зі спорідненістю, яка є важливим складником ідентичності особи, до складу якої входять законні відносини батьки-дитина. Європейський суд вважає, що загальна й абсолютна відсутність можливості отримати визнання стосунків між дитиною, народженою відповідно до домовленостей про сурогатне материнство, укладених за кордоном, і передбачуваною матір'ю є несумісною з найкращими інтересами дитини, які вимагають принаймні того, щоб кожна ситуація розглядалася з урахуванням особливих обставин справи [5].

Сучасне сурогатне материнство є методом, який повинен виконуватися тільки за медичних показників і в жодному разі не може застосовуватися через «соціальну безплідність», тобто небажання здорової жінки виношувати дитину [13, с. 60].

З правової точки зору під сурогатним материнством розуміють запліднення жінки шляхом імплантації ембріона з використанням генетичного матеріалу подружжя для виношування та народження дитини, яка надалі буде визнана подружжям, як правило, на комерційній основі на підставі відповідного договору між подружжям та сурогатною матір'ю [16, с. 72]. Слушною є думка О. С. Коломієць, що з юридичного погляду – це послуга з виношування та народ-

ження дитини з наступною реєстрацією немовля як дитини замовника послуги [17, с. 75]. Отже, перед початком здійснення програми сурогатного материнства біологічні батьки та сурогатна мати укладають договір, який за своєю природою належить до договорів про надання послуг та має регламентуватися гл. 63 Цивільного кодексу України [10].

Договір про сурогатне материнство є цивільно-правовим. Договір, згідно з яким одна сторона приймає на себе зобов'язання надати іншій стороні послуги з виношування дитини, яка була зачата методом екстракорпорального запліднення, та народження її для подальшої реєстрації іншою стороною, а інша сторона, своєю чергою, зобов'язується прийняти та оплатити ці послуги [18, с. 62].

У країнах, де методика сурогатного материнства регулюється законом, по-різному визначено права генетичних батьків та сурогатної матері. Відповідно до ст. 123 та ч. 2 ст. 139 Сімейного кодексу України пріоритетними визнаються інтереси генетичних батьків та народженої дитини [9].

Захищені інтереси генетичних батьків і в Білорусі: відповідно до Кодексу Республіки Білорусь про шлюб та сім'ю матір'ю дитини, народженої сурогатною матір'ю, визнається його генетична мати [19, с. 104].

Як приклад правового регулювання сурогатного материнства в США можна навести два штати – Каліфорнія та Вірджинія, які дотримуються протилежних точок зору. Каліфорнія – штат, який найбільше підтримує генетичних батьків. Протилежною є позиція у Вірджинії, де всі юридичні права надаються сурогатній матері [20, с. 191]. Позитивним є досвід США у справі законодавчого врегулювання всіх аспектів реалізації програми сурогатного материнства. Три штати – Каліфорнія, Іллінойс і Невада – ухвалили нові закони про сурогатне материнство, які містять вичерпні положення про договори про сурогатне материнство, права сурогатних матерів, дітей та батьків, а також правила передачі дітей майбутнім батькам. Це законодавство може бути позитивним прикладом для країн, які розглядають можливість прийняття комплексного закону про репродуктивні технології, зокрема сурогатне материнство [6, с. 27].

Отже, історія розвитку сурогатного материнства безпосередньо пов'язана з науково-технічним прогресом. Це пояснюється

широким спектром знань, необхідних для отримання кінцевого результату – народження здорової дитини. Метод ЕКО перебуває на стику таких наук, як ендокринологія, гінекологія, ембріологія, хірургія, генетика, імунологія, ультразвукова діагностика. Утім для проведення подібних маніпуляцій потрібна досконала технічна та лабораторна база. Окрім того, має бути розв’язана проблема правового регулювання сурогатного материнства задля створення сприятливих умов розвитку інституту сім’ї та сімейного устрою.

1. Розгон О. Сурогатне материнство: проблеми правового та договірного регулювання. *Юридичний радник*. 2010. Черв. № 10. URL: <http://yurradnik.com.ua/stati/d1-81-d1-83-d1-80-d0-be-d0-b3-d0-b0-d1-82-d0-bd-d0-b5-d0-bc-d0-b0-d1-82-d0-b5-d1-80-d0-b8-d0-bd-d1-81-d1-82-d0-b2-d0-be-d0-bf-d1-80-d0-be-d0-b1-d0-bb-d0-b5-d0-bc-d0-b8-d0-bf-d1-80-d0-b0-d0-b2/>. 2. Витязева И. И., Бармина И. И., Мельниченко Г. А. Исторические вехи развития методов вспомогательных репродуктивных технологий, основанных на оплодотворении in vitro. *Вестник репродуктивного здоровья*. 2011. Февраль. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/istoricheskie-vehirazvitiya-metodov-vspomogatelnyh-reproduktivnyh-tehnologiy-osnovannyh-naoplodotvorenii-in-vitro>. 3. Діти на замовлення. ZN.UA. 2012. 21 груд. URL: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/diti_na_zamovlennya.html. 4. Сурогатне материнство: нормативна «Ахіллесова п’ята». *Національна Асоціація Адвокатів України: вебсайт*. 2020. 30 тав. URL: <https://medcom.unba.org.ua/publications/publications/print/5538-surogatne-materinstvo-normativna-ahillesova-pyata.html>. 5. Кравцова Т., Корнієнко М. Сурогатне материнство: проблеми правового регулювання та судової практики. *Юридична газета*. 2020. 8 лип. № 13 (719). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/medichne-pravo-farmaceutika/surogatne-materinstvo-problemi-pravovogo-regulyuvannya-ta-sudovoyi-praktiki.html>. 6. Міжнародний досвід законодавчого регулювання питання використання репродуктивних технологій (включаючи сурогатне материнство) / упоряд. Аліна Брашовяну. Київ, 2013. 60 с. 7. Грищенко В. І., Грищенко Н. Г. Історія створення та розвитку допоміжних репродуктивних технологій в Україні. *Медичні аспекти здоров’я жінки*. 2008. № 4. С. 91–94. 8. Про затвердження Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні: Наказ МОЗ України від 09.09.2013 № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13#Text>. 9. Сімейний кодекс України: Закон від 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>. 10. Цивільний кодекс України: Закон від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. 11. Основи законодавства України про охорону здоров’я: Закон від 19.11.1992 № 2801-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>. 12. Про затвердження Правил реєстрації актів цивільного стану в Україні: Наказ

МОЗ України від 18.10.2000 № 52/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00#Text>. **13.** Цанько І., Копков В., Євдокимов С. Технології сурогатного материнства в Україні та за кордоном і участь закладів охорони здоров'я у їх застосуванні. *Управління закладом охорони здоров'я*. 2013. № 1. С. 58–65. **14.** Герц А. А. Договірні зобов'язання у сфері надання медичних послуг: дис. ... д-ра юрид. наук. Львів, 2016. 421 с. **15.** Рішення ЄСПЛ у справі *Mennesson v. France* (№ 65192/11) від 26.06.2014. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22%3A%5B%22Mennesson%20v.%20France%22%5D%2C%22documentcollectionid%22%3A%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%5D%2C%22itemid%22%3A%5B%22001-145389%22%5D%7D>. **16.** Ватрас В. А. Суб'єктний склад правовідносин щодо імплантації ембріона дитини жінці із генетичного матеріалу подружжя. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2002. № 4. С. 72–75. **17.** Коломієць А. С. Цивільно-правові відносини з сурогатного материнства. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2012. № 2. С. 74–76. **18.** Венедиктова І. В. Правове регулювання послуг сурогатного материнства за чинним законодавством України. *Medix. Anti-Aging. Антиейджинг. Антистаріння*. Київ, 2010. № 3. С. 62–63. **19.** Оніщенко О. В., Козіна П. Ю. Сурогатне материнство в Україні та за кордоном: порівняльно-правовий аспект. *Юридичний вісник. Повітряне та космічне право*. 2015. № 3. С. 102–108. **20.** Скалецька С. С. Правовий статус сурогатної матері у зарубіжних країнах. *Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія»*. Київ, 2000. Т. 18. Спец. вип., ч. 1. С. 190–191.

References

1. Rozghon O. Surohatne materynstvo: problemy pravovoho ta dohovirnoho rehulivannia. *Yurydychnyi radnyk*. 2010. № 10. URL: <http://yurradnik.com.ua/stati/d1-81-d1-83-d1-80-d0-be-d0-b3-d0-b0-d1-82-d0-bd-d0-b5-d0-bc-d0-b0-d1-82-d0-b5-d1-80-d0-b8-d0-bd-d1-81-d1-82-d0-b2-d0-be-d0-bf-d1-80-d0-be-d0-b1-d0-bb-d0-b5-d0-bc-d0-b8-d0-bf-d1-80-d0-b0-d0-b2>. **2.** Vitiazeva I. I., Barmina I. I., Melnichenko G. A. Istoricheskie vekhi razvitiia metodov vspomogatelnykh reproduktivnykh tekhnologii, osnovannykh na oplodotvorenii in vitro. *Vestnik reproduktivnogo zdorovia*. 2011. URL: <https://cyberleninka.ru/article/v/istoricheskie-vehirazvitiya-metodov-vspomogatelnyh-reproduktivnyh-tehnologiy-osnovannyh-naoplodotvorenii-in-vitro>. **3.** Dity na zamovlennia. ZN.UA. 2012. URL: https://zn.ua/ukr/SOCIUM/-diti_na_zamovlennya.html. **4.** Surohatne materynstvo: normatyvna «Akhillesova piata». *Natsionalna Asotsiatsiia Advokativ Ukrainy: vebсайт*. 2020. URL: <https://medcom.unba.org.ua/publications/publications/print/5538-surogatne-materinstvo-normativna-ahillesova-pyata.html>. **5.** Kravtsova T., Korniienko M. Surohatne materynstvo: problemy pravovoho rehulivannia ta sudovoi praktyky. *Yurydychna hazeta*. 2020. № 13 (719). URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/medichne-pravo-farmaceutyka/surogatne-materinstvo-problemi-pravovogo-regulivannya-ta-sudovoi-praktiki.html>. **6.** Mizhnarodnyi dosvid zakono-

davchoho rehuliuвання pytannya vykorystannia reproduktyvnykh tekhnolohii (vkliuchaiuchy surohatne materynstvo) / uporiad. Alina Brashovianu. Kyiv, 2013. 60 s. **7.** Hryshchenko V. I., Hryshchenko N. H. Istoriia stvorennia ta rozvytku dopomizhnykh reproduktyvnykh tekhnolohii v Ukraini. Medychni aspekty zdorovia zhinky. 2008. № 4. S. 91–94. **8.** Pro zatverdzhennia Poriadku zastosuvannia dopomizhnykh reproduktyvnykh tekhnolohii v Ukraini: Nakaz MOZ Ukrainy vid 09.09.2013 № 787. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1697-13#Text>. **9.** Simeinyi kodeks Ukrainy: Zakon vid 10.01.2002 № 2947-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>. **10.** Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon vid 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>. **11.** Osnovy zakonodavstva Ukrainy pro okhoronu zdorovia: Zakon vid 19.11.1992 № 2801-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text>. **12.** Pro zatverdzhennia Pravyi reiestratsii aktiv tsyvilnogo stanu v Ukraini: Nakaz MOZ Ukrainy vid 18.10.2000 № 52/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0719-00#Text>. **13.** Tsanko I., Kopkov V., Yevdokymov S. Tekhnolohii surohatnogo materynstva v Ukraini ta za kordonom i uchast zakladiv okhorony zdorovia u yikh zastosuvanni. *Upravlinnia zakladom okhorony zdorovia*. 2013. № 1. S. 58–65. **14.** Herts A. A. Dohovirni zoboviazannia u sferi nadannia medychnykh posluh: dys. ... d-ra yuryd. nauk. Lviv, 2016. 421 s. **15.** Rishennia YeSPL u spravi Mennesson v. France (№ 65192/11) vid 26.06.2014. Sait YeSPL. URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22fulltext%22:%5B%22Mennesson%20v.%20France%22%2C%22documentcollectionid%22:%5B%22GRANDCHAMBER%22%2C%22CHAMBER%22%2C%22itemid%22:%5B%22001-145389%22%5D%7D>. **16.** Vatras V. A. Subiektnyi sklad pravovidnosyn shchodo implantatsii embriona dytyny zhintsi iz henetychnoho materialu podruzzhzia. *Visnyk Khmelnytskoho instytutu rehionalnogo upravlinnia ta prava*. 2002. № 4. S. 72–75. **17.** Kolomiets A. S. Tsyvilno-pravovi vidnosyny z surohatnogo materynstva. *Pravovy visnyk Ukrainiskoi akademii bankivskoi spravy*. 2012. № 2. S. 74–76. **18.** Venedyktova I. V. Pravove rehuliuвання posluh surohatnogo materynstva za chynnym zakonodavstvom Ukrainy. *Medix. Anti-Aging. Antyeidzhynh. Antystarinnia*. Kyiv, 2010. № 3. C. 62–63. **19.** Onishchenko O. V., Kozina P. Yu. Surohatne materynstvo v Ukraini ta za kordonom: porivnialno-pravovy aspekt. *Yurydychnyi visnyk. Povitriane ta kosmichne pravo*. 2015. № 3. S. 102–108. **20.** Skaletska S. S. Pravovy status surohatnoi materi u zarubizhnykh krainakh. Naukovi zapysky Natsionalnogo universytetu «Kyievo-Mohylianska akademiia». Kyiv, 2000. T. 18. Spets. vyp., ch. 1. S. 190–191.

Tarasevych Tetiana. Features and problems of legal regulation of surrogate motherhood: national trends and foreign experience

The article examines individuals and problems of legal regulation of surrogacy through the prism of foreign experience. It is noted that the history of surrogacy is directly related to scientific and technological progress. This is due to the wide range of knowledge required to obtain the end result – the birth of a

healthy child. The IVF method is at the intersection of such sciences as endocrinology, gynecology, embryology, surgery, genetics, immunology, ultrasound diagnostics. However, such manipulations require a perfect technical and laboratory base. In addition, the problem of legal regulation of surrogacy must be addressed in order to create favorable conditions for the development of the institution of the family and family structure. It is emphasized that from a legal point of view, surrogacy is understood as the fertilization of a woman by implantation of an embryo using the genetic material of the couple for childbirth, which will later be recognized by the couple, usually on a commercial basis under a contract between the spouse and the surrogate mother. From a legal point of view, it is a service for carrying and giving birth to a child with the subsequent registration of the baby as the child of the customer of the service. Thus, before the start of the surrogacy program, the biological parents and the surrogate mother enter into an agreement, which by its nature belongs to the service agreements and should be regulated by ch. 63 of the Civil Code of Ukraine. It is concluded that despite a fairly wide range of regulations on the use of assisted reproductive technologies in Ukraine, the concept of surrogacy is not defined by law, the rights and obligations of the parties are not prescribed, there are no requirements for concluding a surrogacy agreement, the procedure of Contracting Parties occurrence of unforeseen situations and liability in case of breach of contract are not defined. In particular, the Family Code of Ukraine in matters of artificial insemination with the help of modern reproductive technologies does not protect the interests of the biological mother, but puts in the first place the terms of the agreement concluded between the surrogate mother and the spouses. The moment of concluding the agreement is important in this legal relationship.

Key words: human rights, women's rights, surrogacy, reproductive medicine, reproductive technologies, IVF method.